

POLISH ABSTRACTS POLNISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

NORBERT METTE (s. 125)

Uwagi do związków teologii z innymi naukami, ze szczególnym uwzględnieniem powiązań teologii praktycznej z naukami o człowieku: Badając kształtowanie się stosunku teologii (katolickiej) do pozostałych gałęzi nauk uniwersyteckich, w typowym przypadku możemy rozróżnić kilka charakterystycznych okresów. Początkowo teologia *odnosiła się* do nowych gałęzi wiedzy (psychologia, socjologia itp.) *negatywnie*, później zaczęła się interesować ich *metodami* i przejmować je jako *nauki pomocnicze*, następnym etapem było uformowanie się *odrębnych dziedzin nauki* (psychologia pastoralna, socjologia pastoralna), które jako towarzyszące dziedziny nauki zintegrowały się z teologią. Dziś nauki o człowieku uważane są za *równouprawione gałęzie* wiedzy, z którymi należy współpracować. Pytaniem jest, w jaki sposób teologia może wzbogacić ten interdyscyplinarny dialog.

Słowa kluczowe: teologia, poznanie Boga, teologia praktyczna, nauki o człowieku, interdyscyplinarność, psychologia pastoralna, socjologia pastoralna, teoria, empiria, normatywność.

MIKLÓS TOMKA (s. 138)

Jakie jest samopoczucie ludzi w Europie Środkowej i Wschodniej? Jakie wyznają wartości? Dane z badań społecznych nad wartościami: byłe kraje socjalistyczne Europy Środkowej i Wschodniej wniosły różnorodne obyczaje, tradycje i mechanizmy społeczne w okres, który nastąpił po przewrocie politycznym 1989 roku. Różnice te opóźniają asymilację mentalną starego kontynentu. Sięgając do badań społecznych nad wartościami i literatury przedmiotu, praca przedstawia rozmaite postawy emocjonalne i wyobrażenia dotyczące wartości, by dojść do konkluzji: stosunki polityczne, jakie ukształtowały się w dziesięcioleciach następujących po II wojnie światowej we wschodniej części Europy, po dziś dzień determinują stosunek ludności do państwa i typ więzi społecznych. Spośród wyzwań przymusu modernizacyjnego, z którymi muszą się zmierzyć młode demokracje, analiza podkreśla z jednej strony dużą wagę sektora rolniczego, słaby rozwój przemysłu i niską wydajność gospodarczą, z drugiej strony rozbić dawne porządku społecznego i zacofanie społeczeństwa cywilnego. Następnie wskazuje, w jaki sposób wspierany przez politykę partii komunistycznej indywidualizm i wycofanie się w prywatność wpływa po dziś dzień na zachowania społeczne, podczas gdy w społeczeństwie dobrobytu i zbytku za największe dobro uważane są takie wartości „postmaterialne” jak wolność, środowisko, prawa jednostki i równouprawnienie. W części ostatniej praca przedstawia wynikające ze specyficznych dróg rozwoju społecznego poglądy polityczne i hierarchie wartości, przy czym nostalgii za komunizmem, zróżnicowanie społeczne i zanik nimb „klasy robotniczej”.

Słowa kluczowe: wartość, wyniki badania, kraje postsocjalistyczne, pomiary, społeczeństwo, zmiany, priorytety.

LÁSZLÓ TAMÁS SZABÓ (s. 158)

Szkoła w zmediatyzowanym świecie: Możliwości i ograniczenia, cywilizacyjna „zmiana środowiska” i nieformalny tryb nauczania: niniejsza praca ma charakter eseju, napisanego na podstawie utworu literackiego oraz doświadczeń prowadzonego przez kilka lat seminarium uniwersyteckiego. Główne punkty tematyczne: zmediatyzowane środowisko a sposoby uczenia się; informacja *versus* wiedza; wartości i modele świata mediów; „cyfrowa sztuka ludowa”, nowy typ człowieka: „homo informaticus”. Przedstawienie i analiza źródeł i zaplecza nowych metafor, pojawiających się w oświacie i nauce („społeczeństwo wiedzy”, „europejska przestrzeń nauczania”, „europejski wymiar” edukacji). Kręgi tematyczne przedstawione jako problematyka pracy: zmediatyzowane środowisko jako „agora” szerokiego dialogu społecznego, czy środek masowej manipulacji społecznej; repertuar pedagoga w nowym środowisku nauczania, dynamika kształtowania się komunikacji szkolnej i społecznej, posługującej się medium mieszanym (obraz + tekst), zmiana proporcji obrazu i tekstu oraz wynikające z tego wnioski.

Słowa kluczowe: szkoła, nauczanie, środowisko, wartość, rola nauczyciela, media, cyfryzacja, postmodernizm, homo informaticus, ilustracja, wizualizacja

KINGA BAKK-MIKLÓSI & RITA FÓRIS-FERENCZI (s. 177)

Sytuacja szkolnictwa dwujęzycznej mniejszości węgierskiej w Rumunii w aspekcie pedagogicznym i psycholingwistycznym: praca przedstawia sytuację i koncepcję polityki oświatowej dotyczącą nauczania dwujęzycznego w Rumunii i w szkolnictwie tamtejszej mniejszości węgierskiej, funkcjonujące modele nauczania dwujęzycznego oraz ustawodawstwo w sprawie regulacji wprowadzania drugiego języka (rumuńskiego). Dla wypracowania efektywnej strategii pedagogicznej nauczania dwujęzycznego konieczne jest poznanie specyficznego środowiska socjalnego i językowego uczniów. Dla węgierskiej mniejszości w Rumunii dwujęzyczność stanowi naturalną przestrzeń socjalną i językową, lecz nie jest to przestrzeń jednolita: różnorodność językowa i jej różnorodne regionalne warianty określają zróżnicowane sytuacje posługiwania się językiem ojczystym i przyswajania języka rumuńskiego. Ważnym krokiem do przodu są prace nad dwujęzycznością, które bazując również na międzynarodowych doświadczeniach badawczych, stawiają sobie za cel gruntowne rozpoznanie edukacyjnego zaplecza dwujęzycznego nauczania w aspekcie polityki oświatowej, socjolingwistyki, językoznawstwa i pedagogiki. Uwzględniając owe różnorodne pod względem językowym i socjalnym środowiska oraz wyniki badania psycholingwistycznego, praca przedstawia najważniejsze osiągnięcia, które dzięki przeprowadzonym wśród węgierskich uczniów posługujących się tylko językiem węgierskim oraz węgierskich uczniów dwujęzycznych badaniom porównawczym formułowania wypowiedzi i rozumienia mowy, mogą stanowić pomoc w stosowaniu odpowiedniego podejścia do uczniów oraz stworzyć podstawy świadomego wyboru strategii pedagogicznej.

Słowa kluczowe: Rumunia, dwujęzyczność, modele oświatowe, ustawodawstwo, regulacja, psycholingwistyka, rozumienie mowy, mowa, strategii pedagogiczne.

MÁRK BÉRDI, FERENC KÖTELES, ATTILA SZABÓ & GYÖRGY BÁRDOS (s. 196)

Efekt placebo w sporcie: Metaanaliza: Przedstawiamy w skrócie podstawy badań efektu placebo, następnie prezentujemy wyniki naszej metaanalizy, wykonanej na podstawie kilku stu-

diów, badających wymierny efekt placebo na uzyskane wyniki sportowe. Metaanaliza wykonana na bazie czternastu pomiarów wykazała średni wynik działania (0,4; 95% CI 0,24–0,56). Zbadaliśmy też homogeniczność wyników działania (χ^2 (13; $N = 9,35$; $p = 0,75$) oraz możliwość zastosowania modeli wyjaśniających. W wielu gałęziach sportu (np. kolarstwo, biegi, podnoszenie ciężarów) efekt działania zastosowanego placebo na różne czynniki fizjologiczne lub wskaźniki wydajności (np. siła mięśni, puls, prędkość) i na zmienne psychologiczne (np. postrzegane zmęczenie, wywiad po badaniu) okazał się sygnifikacyjny. Z badań można wyciągnąć praktyczne wnioski, że efekt placebo w znacznym stopniu zwiększa wydajność sportowców. Jednocześnie, ze względu na ograniczenia metodyczne, wyniki niektórych badań należy przyjąć z pewnym zastrzeżeniem. Po analizie zagadnień opracowaliśmy propozycję dotyczącą metodologii i wskazaliśmy kierunki dalszych badań.

Słowa kluczowe: efekt placebo, metaanaliza, wymogi, przekonania, sport, mechanizm wyniku sportowego, nocebo.

HANS-JOACHIM MAAZ (s. 213)

Dane do historii psychoterapii w NRD: Artykuł przedstawia historię psychoterapii w Niemieckiej Republice Demokratycznej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju metod psychodynamiczno-psychoanalitycznych. Walka wokół teorii i praktyki psychoanalitycznej była istotna nie tylko ze względu na koncepcje terapeutyczne, lecz również dla osobistego rozwoju psychoterapeutów, poza tym stwarzała możliwość utrzymania dystansu od polityczno-ideologicznego systemu NRD. Praca daje przegląd różnorodnych metod psychoterapeutycznych stosowanych w NRD. Istotny rozwój psychoterapii w NRD odzwierciedla jej struktura organizacyjna, którą stworzyły Stowarzyszenie Lekarzy Psychoterapeutów NRD, Towarzystwo Psychologiczne NRD i jego oddziały regionalne, a także rozbudowany system diagnozy i terapii zaburzeń neurotyczno-funkcjonalnych, w ramach którego lekarz specjalista w dziedzinie psychoterapii, współdziałając z lekarzem psychologiem opracowywali wyspecjalizowaną „psychoterapię”. Praca omawia ponadto trudności w zaakceptowaniu prowadzonej psychoterapii przez społeczeństwo NRD, aż do przewrotu politycznego, kiedy stała się ona częścią przyjętego systemu psychoterapeutycznego Niemieckiej Republiki Federalnej. W zakończeniu autor przedstawia osiągnięcia najważniejszych twórców psychoterapii w NRD.

Słowa kluczowe: psychoterapia, NRD, komunizm, państwo socjalizm, dyktatura, historia, przegląd historyczny, zawody służb społecznych, formy terapii, organizacje, imaginacja kierowana.